

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Семенов А. Ю., к.е.н., доц., доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Сумський державний університет, м. Суми
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна
a.semenoh@uabs.sumdu.edu.ua

Бухтіярова А. Г., к.е.н., ст. викл. кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Сумський державний університет, м. Суми
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна
a.bukhtiyarova@uabs.sumdu.edu.ua

Борт Н. К., магістрант кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Сумський державний університет, м. Суми
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна
f42.n_bort@uabs.sumdu.edu.ua

У статті на основі аналізу наукових джерел здійснено порівняльний аналіз систем регулювання ринку фінансових технологій у різних країнах світу. Охарактеризовано рівень розвитку систем регулювання у Великобританії, Франції, США, Індії та Україні. Наведено основні інституції, що здійснюють регулювання та нагляд у країнах світу. Представлено основні принципи їх функціонування. Також проаналізовано нормативно-правове забезпечення, що регулює діяльність фінтех-компаній. Визначено, що особливою проблемою для розвитку ринку фінансових технологій є відсутність єдиного регуляторного підходу до різних видів Фінтех-компаній та рішень. Свідченням цього є відсутність єдиних органів регулювання сфери фінтех, а також відповідного нормативно-правового забезпечення як в Україні, так і в зарубіжних країнах.

Визначено, що на даний момент у більшості країн світу фінтех-компанії підпорядковуються законам, які приймалися в часи існування лише класичних фінансових установ, а тому не враховують специфіки роботи як окремих фінтех бізнесів, так і їх особливостей спільної роботи з банківськими та небанківськими фінансовими установами, з посередниками ринку цінних паперів. Відповідно до потенціалу розвитку ринку фінансових технологій та вигод від його зростання, в усіх аналізованих країнах запроваджуються програми з підтримки та розвитку ринку фінансових технологій через створення спеціальних комісій, фондів-акселераторів та спрощених систем регулювання у формі фінтех «пісочниця». Визначено, що драйвером зростання фінтех-рішень на ринку фінансових послуг стало активне розповсюдження відкритих API в діяльності фінансових установ, які передбачають добровільний обмін даними про клієнтів банків з фінтех-компаніями. Обґрунтовано, що важливою складовою зростання довіри на ринку фінансових технологій є забезпечення зберігання та захисту персональних даних клієнтів фінтех-компаній.

Ключові слова: ринок фінансових технологій, фінтех, фінансові послуги, фінансові установи, система регулювання ринку фінансових технологій.

DOI: 10.21272/ 1817-9215.2019.4-1

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій сприяв появі та динамічному зростанню ринку фінансових технологій, як невід'ємної складової майбутнього розвитку фінансових систем світу. На сьогодні фінансові технології є найбільшим фактором трансформації як банківського сектора через запровадження мобільних додатків, штучного інтелекту та аналізу великих даних, так і небанківського – через появу альтернативних форм безпосереднього P2P кредитування, систем телематики у страхуванні чи робо-едвайзингу в торгівлі цінними паперами. Усе це зумовлює потребу в розробці ефективної політики державного регулювання і нагляду за ринком фінансових технологій та прийняття збалансованих правил, які, з одного боку, нададуть можливість фінтех-компаніям ефективно конкурувати з діючими постачальниками фінансових послуг, з іншого – дозволять державі захистити права та інтереси споживачів фінансових послуг.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Особливості різних систем регулювання ринку фінансових технологій знайшли відображення переважно у регулятивних та нормативних документах національних регуляторів фінансового ринку. Також активні дослідження здійснюються колективами дослідників з Європейського Парламенту, Європейської банківської асоціації та консалтингових компаній KPMG та Clifford Chance. Разом з тим подальшого дослідження потребують особливості регулювання фінтех сектора у різних країнах світу.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є узагальнення та порівняльний аналіз досвіду різних країн у сфері регулювання ринку фінансових технологій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Регулювання ринку фінансових технологій у країнах Європейського Союзу перебуває у фокусі уваги основних регуляторів фінансових ринків. Серед них Управління з фінансового регулювання та спостереження Великобританії (FCA), Управління фінансовим ринком (AMF) та Орган пруденційного нагляду Франції (ACPR), Федеральне управління фінансовим надглядом Німеччини (BaFin), Комісія нагляду за фінансовим сектором Люксембургу (CSSF), Управління фінансовим ринком (AFM) і Центральний банк Нідерландів (DNB), Європейська комісія та Європейський парламент, Європейський Центральний банк (ECB) і Європейське управління з цінних паперів і ринків (ESMA) [1].

Найбільш сприятливі умови для розвитку та запровадження фінансових технологій пропонують регулятори Великобританії. Зокрема, завдяки створенню таких ініціатив як Група з постачання фінтех послуг (FinTech Delivery Panel) та Група з фінтех управління (FinTech Steering Group), які об'єднують банки, фінтех компанії та державні інституції для обговорення та розробки програм розвитку ринку фінансових технологій. Співпраця різних інститутів ринку фінансових послуг реалізується завдяки функціонуванню, так званих, Фінтех мостів (Fintech Bridges), які дозволяють ефективно обмінюватися інформацією про інновації та нові тенденції на ринку фінансових послуг як у межах Великобританії, так і з іншими країнами [2].

На відміну від Великобританії, у Франції відсутні особливі умови регулювання фінтех-бізнесу. Фінтех компанії, які здійснюють банківські операції проходять стандартні процедури реєстрації та отримання ліцензії. Проте, підхід французьких регуляторів складається з персоналізованої допомоги фінтех-компаніям у наданні всебічної підтримки.

Загалом, залежно від виду діяльності в країнах ЄС застосовуються різні законодавчі акти для регулювання фінансових технологій. Так, електронна комерція регламентується Директивою 2000/31/ЄС, дистанційний маркетинг фінансових послуг для споживачів – Директивою 2002/65/ЄС, електронні гроші – Директивою 2009/110/ЄС, платіжні послуги – Директивою (ЄС) 2015/2366. Наприклад, оплата послуг та взаємозв'язок між фінансовими компаніями в ЄС здійснюється відповідно до Директиви (ЄС) Payment Services Directive (PSD) 2015/2366, яка визначає класифікацію двох типів постачальників послуг – AISP (постачальників інформаційних послуг) та PISP (провайдерів платіжних послуг), а також єдиний набір нормативних технічних стандартів (PTS), що стосуються процесів обміну даними та комунікації між учасниками ринку платіжних послуг. Згідно цієї директиви банки зобов'язані надавати третім особам (компаніям-розробникам програмного забезпечення у сфері фінансів) доступ до власних API (інтерфейсів прикладного програмування) з правом доступу до даних клієнтів (за їх попередньою згодою), їх аналізу та використання [3]. Цей підхід означає втрату банківської монополії на інформацію про грошові перекази, рахунки, обсяги кредитів та депозитів, що дозволить фінтех-компаніям створювати нові сервіси для клієнтів. Наприклад –

універсальні мобільні додатки для управління картками чи рахунками різних банків. Разом з тим, відкритий обмін та використання ідентифікаційних даних клієнта збільшує загрозу кібер-злочинів та шахрайства, що вимагає посилення безпеки клієнтських даних. У цьому контексті з 2018 року у країнах ЄС діє Регламент загального захисту даних 2016/679 (GDPR), який визначає правила передачі персональних даних не лише громадян ЄС, а й усіх людей, які на момент обробки даних знаходились на території Європейського Союзу.

Загалом, для розвитку ринку фінансових технологій у країнах ЄС, у 2018 році було презентовано план дій щодо впровадження спеціальних, більш гнучких, ніж до інших компаній правил регулювання, нагляду та контролю. Реалізувати даний план має Європейська фінтех-лабораторія (EU FinTech Lab) [4].

Діяльність фінтех-компаній у США здійснюється відповідно до федеральних і державних ліцензій та реєстраційних вимог, які залежать від виду діяльності фінансової установи. Особливістю США є необхідність врахування окремих вимог у кожному штаті.

Одним із основних регуляторів на ринку фінансових технологій є Бюро фінансового захисту споживачів (CFPB), яке застосовує до них ряд законів про захист прав споживачів (наприклад, про споживче кредитування та антидискримінаційні заходи).

У разі ведення фінтех-компанією діяльності, яка підпадає під регулювання фінансових бірж, організація повинна отримати ліцензію від Федеральної комісії з цінних паперів та бірж США (SEC) або/та Комісії з торгівлі товарними ф'ючерсами (CFTC). Об'єктом ліцензування цими інституціями можуть бути, наприклад, інвестиційні додатки або боти-консультанти. Фінтех компаніям також може знадобитися реєстрація у Мережі по боротьбі з фінансовими злочинами Міністерства фінансів США (FinCEN) у контексті дотримання Закону «Про банківську таємницю та інші закони про боротьбу з відмиванням грошей».

Особливою проблемою для розвитку ринку фінансових технологій у США є відсутність єдиного підходу до різних видів Фінтех-компаній та рішень. Наприклад, фірми, що займаються цифровими платежами, розглядаються як бюро грошових послуг (MSB) і відповідно до Федерального закону про банківську безпеку (BSA) повинні реєструватись як у Мережі по боротьбі з фінансовими злочинами (FinCEN), так й отримувати державну ліцензію. Біржі криптовалют також вважаються бюро грошових послуг, оскільки вони здійснюють транзакції грошей. Водночас, первинне розміщення нових одиниць криптовалюти (ICO), вважається формою забезпечення і підпадають під дію Закону «Про цінні папери та фондові біржі», що регулюється Федеральною комісією з цінних паперів та бірж [5, 6]. Краудфандингові компанії повинні бути зареєстровані SEC та Службою регулювання сфери фінансових послуг (FINRA). Грошові перекази контролюються Національною автоматизованою кліринговою системою та великими мережами дебетових та кредитних карт (включаючи VISA, MasterCard, American Express і Discover) [6, 7].

У цілому в США діє досить велика кількість законів та правил, які регулюють діяльність фінтех-компаній. Серед них закони: «Про електронний переказ коштів»; «Про рівні кредитні можливості»; «Про справедливу кредитну звітність»; «Про доступність фондів та нормативно-правові акти, які відносяться до цього закону»; «Про заощадження»; «Про чесне розкриття інформації при кредитуванні»; Закон Гремма-Ліча-Блайлі; «Про цінні папери»; «Про цінні папери і біржі»; «Про товарну біржу»; «Про електронні підписи в глобальній і національній торгівлі»; «Про електронні угоди»;

Разом з тим, у США немає єдиного закону про захист персональних даних, хоча існують різні федеральні закони, які регулюють використання конфіденційної інформації клієнтів та передачі їхніх даних фінтех-компаніями. До таких законів належать: Закон Гремма-Ліча-Блайлі (GLBA); Закон про справедливу кредитну звітність (FCRA); Закон про Федеральну торговельну комісію (FTC Act); Закон про

прослуховування; Закон про конфіденційність електронних повідомлень (ЕСРА). Ключовими федеральними агентствами, які контролюють дотримання цих законів, включають: Бюро фінансового захисту споживачів; Федеральна комісія з цінних паперів та бірж; Комісія з торгівлі товарними ф'ючерсами та Федеральна торговельна комісія. Ряд штатів також прийняли закони, які обмежують збір, використання і передачу конфіденційної інформації, включаючи номери соціального страхування, інформацію про водійські права, фінансові дані, дані про стан здоров'я та інші, а також мають правила, що стосуються повідомлень про порушення правил використання персональних даних [5, 6].

Безперечно цікавим є також і досвід Індії, фінтех-сфера якої регулюється такими інституціями: Резервний банк Індії (RBI), Рада з цінних паперів та бірж Індії (SEBI), Орган регулювання телекомунікацій Індії (TRAI), Орган регулювання та розвитку страхування (IRDA), Національна платіжна корпорація. Центральним органом контролю є Міністерство фінансів. Більшість регуляторів вимагає від компаній отримання ліцензії, згоди та дозволу на ведення діяльності від державного органу. Можуть встановлюватись часові рамки для збору усіх документів та реєстрації, а також мінімальні суми статутного капіталу. Ключові цілі регуляторів – закласти основу для взаємодії між платіжними системами і створити середовище для інновацій [8]. Також в Індії запроваджено механізм фінтех-пісочниці для фінансових стартапів, які протягом певного часу користуються легшими нормативними вимогами та державною підтримкою фінансових експериментів [9].

У той же час, застосування більшості типів фінансових технологій в Індії залишаються не врегульованими. Так, P2P кредитування не підпадає під нормативно-правову базу центрального банку країни, що створює переваги для фінтех-компаній, що займаються альтернативними видами кредитування у порівнянні з банками та іншими фінансовими установами, які стягують більш високі відсоткові ставки та вимагають забезпечення [10]. Хоча, у той же час альтернативні платформи кредитування підпадають під дію Закону про лихварські позики 1918 року. Цей Закон дає право судам Індії втручатися у справи, коли процентні ставки дійсно високі, що, в основному, означає встановлення несправедливої процентної ставки. Крім того, майже 22 штати мають свої окремі акти щодо кредитування.

Високий рівень розвитку інформаційних технологій сприяв активному розповсюдженню відкритих API в діяльності фінансових установ. Так, була створена інформаційна платформа India Stack, яка включає в себе такі системи і сервіси, як: Aadhaar – найбільшу у світі систему цифрової біометричної ідентифікації; Digital locke – платформу для формування та верифікації документів у цифровому вигляді. Платформа дозволяє урядам, підприємствам, стартапам та розробникам використовувати унікальну цифрову інфраструктуру з ідентифікації та аутентифікації користувачів фінансових послуг для мобільних додатків, пропонує єдиний інтерфейс для всіх національних банків та інтернет-гаманців, встановлює єдину систему безпеки та контролю персональних даних користувачів [8]. Захист даних в Індії регулюється законом «Про інформаційні технології» (затверджений у 2011 році). Цей закон регулює порядок зберігання, обробки та передачі персональних даних споживачів фінансових послуг.

Відзначимо, що світовий тренд з розвитку ринку фінансових технологій не оминув й Україну. Станом на кінець 2018 року в Україні налічувалося понад 100 фінтех компаній [11], що, з огляду на тенденції зростання ринку, потребує відповідного розвитку й системи регулювання. На даний час в Україні не має єдиної інституції, яка б безпосередньо займалася розвитком ринку фінансових технологій та створенням системи нагляду та контролю за ним, водночас, найбільш активну комунікацію з приводу співпраці держави та фінтех-компаній веде Національний банк України (НБУ). Це не є дивним, зважаючи на те, що більшість фінтех-стартапів, які створюються в країні, працюють з платежами або розробляються як спільні проекти з

існуючими банками. Також, контроль та розвиток фінтех сектору в Україні забезпечують інші державні установи, які регулюють діяльність фінтех компаній відповідно до їх сфер нагляду та контролю. Так, іншуртех проекти контролюються Національною комісією з фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) та Українською федерацією убезпечення. Фінтех-стартапи на фондовому ринку підпадають під контроль з боку Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). Деякі аспекти діяльності фінтех-компаній контролюються Антикорупційним комітетом та Міністерством юстиції України. Разом з тим, у відповідності до прийнятого у вересні 2019 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» (так званий «закон про спліт») сфери страхування та нагляду за фінансовими компаніями переходять до Національного банку України [12]. Це, на нашу думку, сприятиме розвитку ринку фінансових технологій, адже спростить процедури отримання дозволів для фінтех-стартапів, бізнес-модель яких передбачає надання комплексних фінансових послуг.

В Україні, як і в інших країнах світу, діє практика підпорядкування фінтех-компаній загальним законам та нормативам, які регулюють діяльність на ринку фінансових послуг. Оскільки більшість фінтех-рішень направлені на надання платіжних послуг та грошових переказів, головними нормативно-правовими актами є Закон України «Про банки та банківську діяльність», Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», Закон України «Про валюту і валютні операції», Закон України «Про електронні довірчі послуги», Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [13].

Відзначимо, що відповідне законодавство поступово адаптується до нових потреб ринку фінансових технологій та Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року [14].

Починаючи з лютого 2019 року в новому законі «Про валюту і валютні операції» були скасовані ліцензії на валютні операції та введені електронні ліміти. Згідно нових правил юридичні особи можуть здійснювати валютні операції на 2 млн. євро на рік та 50 тис. євро на рік для фізичних осіб. Дозволена онлайн купівля-продаж валюти фізичними особами, що створює нові можливості для розробки фінтех-рішень [15].

Закон України «Про електронні довірчі послуги» дозволяє здійснювати електронну ідентифікацію клієнтів, ставити електронний підпис, електронну печатку, електронну позначку часу тощо [16]. Запроваджена система BankID, яка за допомогою ідентифікації клієнта через його пароль та логін від онлайн-банкінгу, відкриває доступ до проведення ряду банківських та адміністративних послуг в мережі Інтернет [17]. У цілому це сприяє появі різних цифрових фінансових продуктів, онлайн платформ з надання фінансових та адміністративних послуг, торгівлі на ринку цінних паперів. Суттєвими є також можливості банків по скороченню витрат на утримання мережі відділень.

Відзначимо, що вітчизняне законодавство у сфері регулювання платежів реформується в напрямку відповідності вимогам Європейської Директиви 2015/2366 (Директива PSD2), що регулює принципи взаємодії учасників ринку і питання ліцензування. Згідно PSD2 платіжні послуги будуть розмежовуватись на вісім підвидів: фінансові (внесення коштів на платіжні рахунки, зняття/списання коштів з платіжного рахунку, переказ коштів з платіжного рахунку, переказ коштів з платіжного рахунку за рахунок кредиту, еквайринг, грошові перекази) та нефінансові (послуга ініціювання платежу та послуга надання консолідованої інформації за платіжним рахунком) послуги [11]. Основне завдання змін – стимулювати появу на ринку: платіжних операторів; операторів електронних грошей; поштових операторів, що здійснюють платіжні операції; провайдерів послуг ініціювання платежу; операторів з надання інформації про стан рахунку. Також передбачається розвиток постачальників обмежених платіжних послуг (наприклад, оплати за Інтернет).

Також, для гармонізації національної платіжної системи з міжнародними системами з 5 серпня 2019 року в Україні запроваджено стандарт IBAN. Згідно положення НБУ «Про запровадження міжнародного номера банківського рахунку (IBAN) в Україні» за новою процедурою не потрібно вводити код банку та окремо номер розрахункового рахунку. Ця інформація буде міститися в IBAN-номері обсягом у 29 символів. Це допоможе розвитку фінтех рішень в банківському секторі та загалом прискорить час проведення платежу. Для операторів платіжних систем та банків це дозволить раціоналізувати та інтегрувати платіжні потоки в одну просту в управлінні платформу [18].

Важливою складовою фінансової системи є зберігання та захист персональних даних клієнтів. Ці аспекти прописані в Законі України «Про захист персональних даних», згідно з яким власники інформації повинні забезпечити належний захист та усунути ризики розповсюдження клієнтських даних. Конфіденційна інформація клієнтів передається лише до країн з належним рівнем захисту персональних даних. Як правило, це країни, що підписали «Конвенцію про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних». Положення, прописані в українському законодавстві, схожі з європейським стандартом захисту даних клієнтів (GDPR). Однак, в українському законодавстві кількість суб'єктів, на яких розповсюджується закон є меншим, ніж в Європейській Директиві. Згідно GDPR, за порушення прав захисту даних до відповідальності будуть залучати не тільки організації з обробки даних (власники онлайн-майданчиків, дата-центри і організації, що займаються збором і аналізом інформації), але й технічних фахівців, які безпосередньо проводять збір і зберігання персональної інформації (ІТ-відділ, бухгалтерія, відділ кадрів тощо) [19]. Ще однією вимогою Директиви є відкриття API, тобто дозвіл доступу до платіжних акаунтів клієнтів банків для фінтех компаній. Національний банк України не висував такої вимоги до банків, проте, деякі українські банки за власною ініціативою надали доступ для фінтех компаній. Серед них Monobank, ОТП.

ВИСНОВКИ

Отже, специфічність, новизна та складність розмежування ринку за видами використовуваних фінансових технологій є серйозним викликом для регуляторних та наглядових органів у різних країнах світу. Свідченням цього є відсутність єдиних органів регулювання сфери фінтех, а також відповідного нормативно-правового забезпечення. На даний момент у більшості країн світу фінтех-компанії підпорядковуються законам, які приймалися в часи існування лише класичних фінансових установ, а тому не враховують специфіки роботи як окремих фінтех бізнесів, так і їх інтеграції та спільної роботи з банківськими та небанківськими фінансовими установами. Разом з тим, відчуваючи потенціал розвитку ринку фінансових технологій та вигоди від його зростання, в усіх країнах запроваджуються програми з підтримки та розвитку фінтех сектору через створення спеціальних комісій, фондів-акселераторів та спрощених систем регулювання у формі фінтех «пісочниць».

SUMMARY

In the article, based on the analysis of scientific sources, a comparative analysis of financial market regulation systems in different countries of the world is made. The level of development of regulatory systems in the UK, France, USA, India and Ukraine is characterized. The main institutions that regulate and supervise in the countries of the world are listed. The basic principles of their functioning are presented. It also analyzes the regulatory and provisions governing the activities of fintech companies. It is determined that a particular problem for the development of the financial technology market is the lack of a single regulatory approach to different types of Fintech companies and solutions. This is evidenced by the lack of unified regulatory bodies in the field of fintech, as well as adequate regulatory support both in Ukraine and in foreign countries.

At the moment, in most countries of the world, fintech companies are subject to the laws that were adopted in the times of existence of only classical financial institutions, and therefore do not take into account the specifics of individual fintech businesses, and their peculiarities of cooperation with banking and non-banking financial

institutions, with intermediaries of the securities market. It is determined that, in accordance with the potential of the financial technology market development and the benefits of its growth, programs for the support and development of the financial market through the introduction of special commissions, accelerator funds and simplified regulation systems in the form of sandbox fintech are being implemented in all analyzed countries. It is determined that the driver of the growth of fintech solutions in the financial services market was the active dissemination of open APIs in the activities of financial institutions, which provide for voluntary exchange of information about bank customers with fintech companies. It is substantiated that an important component of increasing confidence in the financial technology market is ensuring the storage and protection of personal data of fintech companies' clients.

Keywords: *financial technology market, fintech, financial services, financial institutions, financial technology market regulation system.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. European Fintech Regulation – An overview. Clifford Chance. 2017. URL: <https://talkingtech.cliffordchance.com/en/industries/fintech/european-regulatory-report.html>.
2. Value of Fintech. KPMG. 2017. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/uk/pdf/2017/10/value-of-fintech.pdf>.
3. Directive (EU) 2015/2366 Payment Services Directive. *Official Journal of the European Union*. 23.12.2015. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32015L2366>.
4. Fintech (financial technology) and the European Union: State of play and outlook. European Parliament. 2019. URL: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2019\)635513](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2019)635513).
5. Cryptocurrency Regulations Around The World UR: <https://complyadvantage.com/blog/cryptocurrency-regulations-around-world/>.
6. USA: Fintech 2019. URL: <https://iclg.com/practice-areas/fintech-laws-and-regulations/usa>.
7. Finra: Fintech. URL: <https://www.finra.org/rules-guidance/key-topics/fintech>.
8. India: Fintech 2019. URL: <https://iclg.com/practice-areas/fintech-laws-and-regulations/india>.
9. Bharat Bill Payment System. URL: <https://www.bharatbillpay.com>.
10. India FinTech Report 2019. Medici. 2019. URL: https://mediciinnercircle.com/wp-content/uploads/2019/03/FintegrateReport_ExecutiveSummary_Final.pdf.
11. Каталог фінтех-компаній України. Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній. 2019. URL: <https://map.fintechua.org>.
12. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-ix>.
13. Паперник С., Молотай О. Огляд правових аспектів в галузі ФінТех в Україні. URL: <https://evris.law/uk/stattja-ogljad-pravovih-aspektiv-v-galuzi-finteh-v-ukraini/>.
14. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог. 2018. URL: https://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf
15. Національний банк затвердив нову систему валютного регулювання та оприлюднив дорожню карту валютної лібералізації. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/natsionalniy-bank-zatverdiv-novu-sistemu-valyutnogo-regulyuvannya-ta-oprilyudniv-dorojnyu-kartu-valyutnoyi-liberalizatsiyi>.
16. Закон України «Про електронні довірчі послуги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.
17. BankID. URL: <https://bankid.org.ua>.
18. Постанова Правління Національного банку України «Про запровадження міжнародного номера банківського рахунку (IBAN) в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-18>.
19. Закон України «Про захист персональних даних». 2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.